

LISTEK.

V Ljubljani, dne 31. malega srpana 1890.

Vesel dan v cesarski rodovini. Velika družina avstrijskih narodov praznuje danes velik dinastični praznik. Cvetoča hči Njiju Veličanstev, presvetla nadvojvodinja **MARIJA VALERIJA** se je danes v prijaznem gorskem mesteci na Gorenjem Avstrijskem poročila z izvoljencem svojega srca, z Njegovo c. in kr. Visokostjo presvetlim gospodom nadvojvodom **FRANČIŠKOM SALVATORJEM**. Blagoslovljena od presvetlih svojih roditeljev, spremljana od bliščečega zbora visokih sorodnikov in dostojanstvenikov, stopila sta pred oltar, kjer je cerkev posvetila Njiju zvezo, veljavno do smrti. Po vsi širni Avstriji ni ga zvestega državljana, da bi se danes v duhu ne udeležil veselega dneva v cesarski rodovini. Brez razločka vere in narodnosti pošiljamo danes vsi presrčne čestitke na cesarski dvor, iskreno želečji, da bi bila ta zveza mladima novoporočencema in mnogoizkušnemu, nad vse ljubljenemu presvetlemu Vladoarju vir nikdar minljive sreče!

Jernej Križaj-Severjev †, župnik pri sv. Antonu poleg Kopra v Istri, pisatelj slovenski, umrl je dne 19. ržnega cveta t. l. Križaj je bil porojen dne 18. velikega srpana 1838. l. v Orehku na Notranjskem. V šolo je hodil najprej v Trstu, kjer se je do dobra seznanil z italijanskim jezikom, gimnazijo je pa dovršil leta 1860. v Ljubljani. Sošolci v 8. gimnazijalnem razredu so mu bili med drugimi sedanja vseučiliška profesorja dr. Stanonik in dr. Krek, slovenski pisatelj in sedanji trnovski dekan Ivan Vesel, zdaj že pokojni zgodovinar Parapat, sedanji stolni župnik ljubljanski Flis, slovenski pisatelj in operni pevec Josip Nollj i. dr. Pokojni Križaj je bil prejšnja leta jako spreten pisatelj slovenski. Pod izmišljenim imenom »J. Severjev« je priobčil v Janežičevem »Glasniku« l. 1864. nekoliko lepih, nežnočutih pesmij. Za poskušnjo ponatiskujemo tukaj njegovo

Trojno srcé.

Globoko v prsih giblje se nekaj čarobno,	Kakor svitloba lune razjasni temno noč,
Glasí se čudomilo, žalobno in ljubó,	Ima srcé deviško prečudno tajno moč;
Cveti veselje tiho, kali skrivno gorjé,	Globoko v prsih sije ljubezni živi plam,
In mesto to presveto človeško je srcé!	In žarno vnema srce, možu poguma znam!
Mladenču persi dvíga hlepenja divji žar,	Ljubezni polno tretje tak vroče in gorkó —
Navdaja mu jih nada, nek tajni sladki čar,	Oklepa vse in veže z nevidno nas močjó,
Srce mladenča obsega vso tugo in britkost,	In v žalosti, veselji zvésto nam vedno je,
Obsega rajске sanje, ljubezni vso sladkost!	Najlepše res na zemlji: — oh materno srce!

V »Glasniku« l. 1865. beremo njegovo povest »Ognjeni zmaj«, katero je poslovenil iz ruščine; v Trstenjakovi »Zori« l. 1873. pa njegovo izvirno nekoliko sentimentálno novelo »Blaženka«, pisano s srčno krvjo, najbrž iz njegovega življenja. Ravno tam je priobčil lep dovršen prevod žaloigre »Franciška z Rimini«, katero je spisal slavni italijanski pesnik Silvio Pellico. Prelagal je na slovenski tudi sloveči roman Manzonijev »Promessi sposi« ter završil še marsikatero drugo lepo delo. Blag mu bodi spomin!

V spomin Matevžu Ravnikarju je dne 13. malega srpana priredilo naše »Pisateljsko društvo« na Vačah lepo slavnost, katero je žal, nekoliko motilo deževno vreme,

Slavnost se je vršila najprej v vaški cerkvi, kjer je imel dnevi primeren krasen cerkveni govor g. prof. *Tomo Zupan* in je nato daroval sv. mašo z veliko strežbo g. kanonik *K. Klun*. Po maši se je občinstvo zbralo na trgu, in ko so peveci odpeli Jenkovo »Molitev«, stopil je na oder g. *L. Svetec* ter nam v izbornem govoru podal sliko Ravnikarjevega življenja in delovanja. Po Svetčevem govoru so šli mnogoštevilno zbrani slavitelji Ravnikarjevi v sprevodu z godbo po lepo okrašenem trgu pred rojstveno hišo Ravnikarjevo, kjer se je po primernih pesmih in po govoru društvenega predsednika g. dr. *Vošnjaka*, v katerem je poudarjal pomen tega dneva ter slavil dobrotnika narodovega in očeta slovenske proze, razkrila spominska plošča, vzdana nad hišnim vhodom. Nje napis pravi:

»V tej hiši je bil porojen dan 20. septembra 1776. slavni pisatelj slovenski

MATEVŽ RAVNIKAR,

prvi škof tržaško-koprski.»

Pisateljsko društvo

dan 13. julija 1890.

Po slavnosti so se gostje zbrali po raznih gostilnah ter se okolo 2. ure začeli razhajati. Vsakdo, ki se je udeležil tega lepega narodnega praznika, vzel je s seboj veselo preverjenje, da po teh krajih prebiva čvrst, zaveden in požrtvovalen narod, ki je storil s petjem, godbo, okrašenjem hiš in trgov vse, kar je mogel, da vredno poslavi največjega sina, ki se je rodil med njim, in dostojno sprejme slavitelje njegove.

»Matica Slovenska« razglasa nastopni stalni program »Slovenske Besede«, ki je po prejšnjem nekaj preurejen:

Matice Slovenske odbor je sklenil izdajati znanstven list »Slovenska Beseda«, kateremu naj bi bil glavni namen pospeševati razvoj našega knjižnega jezika ter določiti in utrditi jednotne pravilne oblike v govoru in pismu.

V ta namen se je imenovani odbor obrnil do nekaterih slovenskih jezikoslovcev ter skupno z njimi določil bodočemu listu stalni program. Po tem programu se bodo razpravljala v »Slovenski Besedi« vsa vprašanja, tičeča se slovenske slovnice, katera še niso dognana ali še ne dosti razjasnjena; pri tem se določi, koliko se je ozirati na etimologijo, koliko na zgodovinski razvoj in koliko na fonetiko sedanjega živega jezika. List bode odmenjen slovenskemu jezikoslovju sploh, a najbolj se bode oziral na pravorečnost in jednotno pravilno pisavo. Vse dognane stvari se bodo zbirale, in na podlagi teh beležkov se bode mogla izdati slovenska pravopisna knjižica.

»Slovenska Beseda« bode nadalje pospeševala pravilni razvoj slovenskega besedja v slovarkem oziru in si torej prizadevala pripomoči v to, da se natančno določijo pomeni besedam, kjer se kaže razlika v rabi, da se strokovno nazivoslovje (terminologija) razvije po svojstvu in pravilih slovenskega jezika in da se jezik obogati iz nikakor še ne povse razkritih zakladov narodnega govora; v ta namen bode list tudi prinašal iz raznih krajev zbirke takih besed, ki so ali sploh manj znane, ali imajo v različnih krajih različen pomen.

Najpripravnejši bodo v obče kratki spisi, ki se bodo držali omenjenih mej; sprejemale se bodo pa tudi kritike vseh slovenskih knjig z ozirom na njih jezik.

Vse to se bode zgolj stvarno razpravljalo; mirni in stvarni polemiki, katera uči polagoma spoznati resnico, bode »Slovenska Beseda« na razpolaganje; a izključno iz nje bode vse strastno in osebno napadanje in pikanje, za kar jamči uredništvo, kateremu je gledč tega pridržana pravica, da popravi in zavrže vse, kar bi se ne ujemalo s tem načelom.

Časopisa pride vsako leto na svetlo blizu dvanajst pól v nedoločenih obrokih, približno jedna pola vsak mesec. List prične izhajati, kadar se nabere dokaj gradiva.

To podjetje je pa le tedaj mogoče izvesti, ako se pridobi dovolj sotrudnikov, ki bi list podpirali z rednimi spisi. Odbor Matice Slovenske torej vabi vse slovenske razumnike na skupno delovanje ter jih uljudno prosi, naj z znanstvenimi razpravami, z mirno kritiko, pa tudi s kratkimi nasveti podpirajo to za razvoj slovenske knjižnosti prekristno podjetje, da v resnici doseže svoj namen. Dopise bode sprejemal od 10. septembra t. l. dalje urednik bodočemu listu, gimn. prof. A. Bartel v Ljubljani.

V Ljubljani, dne 29. julija 1890.

Odbor Matice Slovenske.

Hrvaški »Vienac« o našem pesniku. Prvi leposlovni časopis hrvaški »Vienac« je o Aškerčevih »Baladah in romancah« prinesel to poročilo: Pjesnik *Anton Aškerc*, koji je jamačno dobro poznat čitaocima »Ljubljanskog zvona« pod pseudonimom »*Goravac*«, izdao je vrlo ukusno opremljenu zbirku izvornih pjesama pod napisom: *Balade in romance*. V Ljubljani. Ig. pl. Kleinmayr i Fed. Bamberg 1890. — Ovaj daroviti pjesnik stekao je u braće Slovenaca u kratko vrijeme mnogo priznanja i veoma liep glas krasnim svojim tvorevinama, tako da mu neki na Parnasu slovenačkom medju živim pjesnicima dosudjuju prvo mjesto iza genijalnoga Simona Gregorčiča

Pjesnik je većinom crpao gradivo za svoje »romance i balade« koje iz savremenoga života, koje iz drevne povjesti svoga naroda i iz priča drugih Slavena. Njegova se rodoljubnog srca jednako doimlju nevolje sadašnjosti kao i jadi prošlosti, a razotkriva ih sigurnom rukom i objektivno, kao i dolikuje epskomu pjesniku. Starodavna prošlost i narodne priče glavni su izvori njegovim baladama i romancama. Amo pripada u prvom redu oveci cyclus baladâ, koji nosi nadpis: „Stara pravda“. U ovih deset pjesama prikazuje pjesnik seljačku bunu u 16. stoljeću, koju je u nas urisao pokojni Šenoa u romanu, a Bogović u tragediji „Matija Gubec“. Za nas je Hrvate osobito zanimljiva deveta balada „Stava“, u kojoj nalazimo u glavnom gotovo isti sujet, što ga je Šenoa opjevao u pjesničkoj pripoviesti „Prokleta kliet“. Aškerc je taj predmet opjevao na originalan način. U kompoziciji i dječiji ove balade povodi se pjesnik za našom narodnom pjesmom. Iz drevne je povjesti slavenske crpao gradivo za ove pjesme: Svetopolkova oporoka, Atila in slovenska kraljica, Ilirska tragedija. Medju ovima se odlikuje ljepotom kompozicije i krasnom osnovom misli „Svetopolkova oporoka“.

Iz savremene je povjesti slavenske karakteristična pjesma „Boj pri Pirotu“. Bivši kralj Milan pristupa poslije boja k ranjenicima, da mu kažu svoje posljednje želje. Kad se Milan približi k trećemu ranjeniku, reći će ovaj kralju:

»Sramota boli me, sramota,
Da Srba zdaj Kajn je ime . . .
Da narod moj bratomorilec,
Krvave zdaj nosi roke.

A, kralj moj, ko smrt me poljubi,
Zakličem, da čul bo ves svet:
Kdor brata mi ščuje na brata,
Tá bodi — tá bodi proklet!»

Tako pjesnik diljem svojih pjesama oštro žigoše bratsku neslogu, poznatu rak-ranu slavenskih naroda. Dao Bog, da plemenite njegove rieči nadju odziva svuda, gdje se ozbiljno misli o bratskom sporazumku i uzajamnoj slozi jednokrvne braće slavenske.

Narodne priče i biedni život prostoga naroda bogata su vrela, iz kojih pjesnik Aškerc crpe gradivo za svoje romance i balade. On je pjesnik biednika i sirota, kojih se gorke i često nezashuzene boli duboko doimaju njegova plemenitog srca. Medju ovima se osobito ističu: Zimska romanca, Tri ptice, Posljednje pismo, Slikarjeva slika i Anka. Premda se pjesnik očito trsi, da zatoni i prikrije svoje subjektivne osjećaje, ipak nije mogao odoljeti sreću, da se sasvim zataji. U pjesmi „Svetinja“ kazuje, kako mu je majka na rastanku mjesto bogatstva predala amanet sveti: »Ljubezen za dom neizmjereno, za dom in nesrečni svoj rod«, a sva je prilika, da ima mnogo subjektivne primjese u romanci „Pevčev grob“. Medju ovima ima pjesama, koje dosta neskladno završuju, kao n. pr. Balada o potresu, Tri ptice in neke druge. Ovim bi se pjesmama dođuše moglo zabaviti, da se u njima ne ogleda poetična pravičnost, ali ako pomislimo, da se Gorazd drži načela: »Res je res: Resnico samo vselej piši vestni zgodovinar« i da je on pjesnik biednika in nesrećnika, rado ćemo mu i ovu prividnu pogrješku oprostiti. U pjesmama: „List iz kronike Zajčke“ i „Celjska romanca“ opaža se satirična žica pjesnikova. Mnogo romantične natruhe ima u pjesmama: „Stari grad“ i „Godčeva balada“. Osobito su liepe legendarne balade: „Kristus in Peter, Slovenska legenda i Legenda o toplicah“. U „slovenskoj legendi“ priča pjesnik o Primožu Trubaru, koji okajavši svoje grieh e u paklu dolazi na nebeska vrata i moli sv. Petra, da ga pusti u nebo. Petar podje, da ga najavi Bogu. Čim čuju biskupi Tekstor i Toma Hren, da Trubar želi uljesti u raj, silno se uzvrpolje i odlučno se opiru tome. No blagi Slomšek stane ih miriti: Već je minulo 300 godina, što je preminuo Trubar. On je u to vrijeme okajao svoje grieh e, a pored toga Trubar je zaslužan čovjek. Prvi je počeo pisati Slovincima narodnim jezikom knjige. Silna nastane prepirka medju Slovincima u nebu. Napokon stupi medju njih sam Bog i reče:

Do danes vaš Trubar je v ognji pripet
Za greh se svoj ostro pokoril,
Od danes naj tukaj bo z vami vred
Za to, kar je dobrega storil.

Ker v vašem jeziku vas prvi učil
Moliti je, psalme pēti,
Zdaj, večno me bode slovenski slavil,
Pevaje: sveti, sveti.

Na to uvede sv. Peter Trubara, kojemu pohiti u susret pjesnik Prešeren i prvi mu čestita, što je „iz narodne smrtne, stoljetne noći prvi probudio narod.“ U ovoj se pjesmi najbolje ugleda čista plemenština i pravo slobodoumlje pjesnikovo.

Dubinom misli i višim filozofskim shvaćanjem odlikuju se osobito pjesme: Prva mučenica, Solus, Dvorski norec i Čaša nesmrtnosti, a od ovih su opet jamačno najlepše prva i potonja. Gorazd je svakako liep pjesnički talenat. Njegove su pjesme pune samonikle i prave poezije, svagda proniknute nježnim i plemenitim čuvstvom, a spoljašni im je oblik skladan i mjestimice umjetnički dotjeran. Bilo bi željeti, da pjesme njegove i u nas nađu kupaca i čitatelja.

Preklic. G. dr. Lampé je v svojem listu (na 150. str.) pišoč o Aškercvih baladah in romancah natisnil tudi nastopne besede: »List iz kronike Zajčke« spada v »ronique scandaleuse«. Ako bi bili kdaj Zajčki menih tako ravnali, v kleti se zbirali raje (sic!) nego v biblijoteki, gotovo je to skandalozno, grdo. O menihih tako pevati, ako ni res, je obrekovanje in ni ironija. Ako pa »je res«, pové naj gospod pesnik, kje je to

dogodbo dobil, da prekličem besedo »obrekovanje«. Nekdaj je pač nekdo o razvalinah samostana Zajčkega tako-le pel:

Ni slišat' svet'ga petja,
Ne služi meša se;
Ni več pobožnih molcev

—————
Dobrotniki pregnani
Iz grobov odšli so.

Potemtakem so bili tukaj »pobožni molilci«, a ne hinavski pijanci. Gospod Askerc že boljé vé, nego pokojni Slomšek. Pa naj pustim šalo in povem resnobno, da jako obžalujem izbiranje takih predmetov. Škoda, škoda! Tako nadarjen pesnik, kakor je gospod Askerc, pač ni, da bi moral stikati po onih kotih, kjer se ujame kakšna čudna stvar, ali celó smet; naj zajema nepristransko iz bujnega življenja, ki ima pač slabe, a tudi dobre strani, naj se ozre večkrat tudi kvišku, vsaj večkrat, nego se je dosedaj *

Zadnja številka dr. Lampetovega časopisa pa prinaša na 222. str. nastopno opazko: Na poziv svoj na str. 156, kjer smo ocenjujoč gosp. A. »Balade in romances« pisali: »Pové naj gospod pesnik, kje je to dogodbo dobil, da prekličem besedo »obrekovanje«, dobili smo — sicer ne naravnost, kar bi bilo najlepše, vendar popolnoma pozivu primeren — odgovor v »Ljub. Zv.« št. 7, iz katerega je razvidno, da je bila naravnost v Zajčkem samostanu pred l. 1564 jako propadla in da se je dajalo mnogo pohujšanja, da je bilo tam mnogo zapravljivosti, vsakovrstnih nepravilnostij in nedostatnostij, bodisi v duhovnih, bodisi v svetnih zadevah, in da je bil vsled tega izročen samostan papeževemu nunciju Zahariji Delphinus-u, ki naj bi izvršil zakonito reformacijo. Zato priznavamo, da ima tam ocenjevana romanca zgodovinsko podlago in v tem oziru preklicujemo besedo »obrekovanje«. Omenjamo še odkrito izjavo nekega prijatelja, da se mu ne zdi ona pesem žalivna, ampak le osoljena s humorjem. Drugim se je zdelo drugače. *Suum cuique!* ²¹¹

Prijateljem slovenske glasbe. Ako dobim le toliko naročnikov, da se tiskovni troški pokrijejo, izdati hočem III. zvezek »Skladeb † Avgusta Armina Lebanac«. Naj mi torej gospodje, ki se mislijo naročiti na te skladbe, naznanijo to z listnico. Izdisek, obsegajoč moške in mešane zборе ter divni samospjev »Vojak«, stal bode 40 kr. po pošti 45 kr.

Janko Leban,
učitelj v Avberu p. Štanjel pri Sežani.

„Ljubljanski Zvon“

izhaja po 4 pole obsežen v veliki osmerki po jeden pot na mesec v zvezkih ter stoji vse leto 4 gld. 60 kr., pol leta 2 gld. 30., četr let 1 gld. 15 kr.

Za vse neavstrijske dežele po 5 gld. 60 kr. na leto.

Posamezni zvezki se dobivajo po 40 kr.

Lastniki in založniki: **Fr. Levec** i. dr. — Izdajatelj in odgovorni urednik: **Fr. Levec**.

Uredništvo in upravnništvo v *Ljubljani*, v Medijatovi hiši na Dunajski cesti, 15.

Tiska »Narodna tiskarna« v Ljubljani.